

Міністерство освіти і науки України
Державний університет інфраструктури та технологій
Київський інститут залізничного транспорту
Факультет «Управління залізничним транспортом»
Кафедра «Філософія та історія науки і техніки»

Затверджую

Завідувач кафедри ФІНТ
Віра ГАМАЛІЯ
Протокол №1 від «30» серпня 2022 р.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладач	Кандидат філософських наук, доцент СПИС Ольга Анатоліївна
E-mail	olgaspys@gmail.com
Навчальна дисципліна	Історія української культури
Офіційна назва освітньої програми	Екологія транспортної інфраструктури
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	10 «Природничі науки»
Спеціальність	101 «Екологія»
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	4
Статус дисципліни (обов'язкова, вибіркова)	Цикл дисциплін професійної підготовки, обов'язкова
Мета вивчення дисципліни	Метою викладання навчальної дисципліни «Історія української культури» є формування у здобувачів освіти системи знань про закономірності культурного процесу в Україні, культури як специфічного та унікального феномена людства, розгляд української культури в історичному розвитку, вміння застосовувати знання із історії української культури для визначення моделі особистої поведінки в умовах розмаїття культур та самоідентифікації як громадянина Української держави.
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, у сфері екології або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних, поведінкових та гуманітарних наук.
Загальні компетентності	Загальні компетенції

	<p>ЗК04. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК12. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p>
Фахові компетентності	<p>ФК10. Здатність до використання сучасних інформаційних ресурсів для екологічних досліджень.</p> <p>ФК11. Здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування.</p>

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ
Модуль 1
Історія української культури від найдавніших часів і до Нової доби

Тема 1. Сутність культури. Основні концепції культури

План теми:

1. Вступ. Предмет, мета і завдання курсу «Історія української культури».
2. Поняття та сутність культури. Концептуальні підходи до розуміння культуротворчих процесів.
3. Функції, структура й типологія культури.
4. Періодизація, джерельна база історії української культури.

Предмет і завдання курсу. Етимологія поняття «культура». Сутність культури, її структура, функції та характерні ознаки. Типологія культури. Світова, національна та регіональна культура. Людина як суб'єкт культури. Культурні цінності. Матеріальна та духовна культура.

Культура та природа. Культура та цивілізація. Культура та мистецтво.
Література: 1, 2, 3, 4, 5, 8.

Ключові слова: культура, субкультура, контркультура, масова культура, елітарна культура, світова культура, національна культура, культурологія, артефакт, цивілізація, етногенез.

Тема 2. Українська культура як самобутнє явище

План теми:

1. Етногенез українців як чинник унікальності української культури.
2. Культурно-історична своєрідність регіонів України.
3. Менталітет українців та основні детермінанти його становлення.
4. Національна ідея.
5. Риси української культури.

Проблема етногенезу українців. Основні теорії.

Поняття «етнос», «народ», «народність», «нація». Різноманітність етнонімів (Русь, Мала Русь, Малоросія, Україна-Русь).

Чинники формування української культури: соціально-історичні, природно-географічні, взаємзв'язок з іншими культурами.

Основні історико-етнографічні зони та культурні регіони України: Наддніпрянщина, Прикарпаття (Галичина), Закарпаття, Волинь, Поділля, Полісся, Полтавщина і Слобожанщина, Південь України (Таврія і Таврида-Крим).

Українська ментальність. Архетипи української ментальності.

Мова в системі української культури. Формування національної ідеї.

Література: 1, 3, 6, 8, 10, 17.

Ключові слова: етнос, етногенез, етноніми, культурно-історичні зони, теорія автохтонності, менталітет, архетипи, соціально-історична детермінанта, національна ідея.

Тема 3. Українські культурні традиції

План теми:

1. Основні заняття і матеріальна культура українців
2. Українські духовні традиції
3. Календарні свята та обряди українців
4. Українська сімейна обрядовість

Традиційне селянське господарство українців. Суспільне життя українського села. Північна, центральна і південна зони сільських поселень.

Селянське житло, інтер'єр. Міщанське українське житло.

Український народний одяг: чоловічий, жіночий, дівчачий; козацький.

Система харчування.

Чинники духовної культури. Релігія народних мас. Поєднання християнських ідей з язичницькими віруваннями й ув'язненнями.

Аграрний календар українців. Різдвяно-новорічний цикл свят. Весняні свята та обряди. Літні та осінні свята українців.

Цикл сімейних обрядів: весільні, родильні, похоронні. Спадкоємність української культурної традиції.

Література: 1, 6, 7, 8, 17, 26.

Ключові слова: свята і обряди, духовні традиції, український народний одяг, житло, система харчування, календарні свята, сімейна обрядовість, матеріальна культура, духовна культура

Тема 4. Прадавня культура на теренах України

План теми.

1. Сутнісні ознаки й періодизація первісної культури України.
2. Архаїчні культури на території України. Трипільська культура та її здобутки.
3. Діалог культур на праукраїнських землях.
4. Скіфська культура.
5. Антична епоха в українському контексті.
6. Культура та дохристиянські вірування давніх слов'ян.

Первісне суспільство як найдавніший та тривалий етап в історії людства. Періодизація первісної культури. Палеолітична культура. Первісні форми організації людей та їх знаряддя праці. Розвиток засад раціональних знань, мистецтва. Зародження релігії, її початкові форми. Неолітична революція. Поява кераміки. Археологічні культури епохи неоліту.

Трипільська культура: будівництво, ткацтво, кераміка, пластика, одяг.

Історія та культура кіммерійського часу.

Скіфи, їх суспільний лад, культура та світогляд. Сармати в історії розвитку українських земель.

Грецька колонізація Північного Причорномор'я. Вплив античних Греції і Риму на культуру народів, які проживали на території України.

Східнослов'янські племена VI–IX ст., соціально-економічні та політичні фактори їх консолідації. Теорії походження Київської Русі. Територія та етнічний склад населення. Форми правління та основні структурні елементи політичної влади. Соціальна структура давньоруського суспільства.

Язичницька культура давніх слов'ян. Матеріальна культура східних слов'ян дохристиянської доби: господарство, ремесла, побут. Міфологія.

Література: 1, 8, 10, 20.

Ключові слова: палеоліт, мезоліт, неоліт, енеоліт, «первісні венери», археологічна культура, трипільська культура, культура шнурової кераміки, зарубинецька культура, черняхівська культура, скіфи, кіммерійці, сармати, анти, пантеон.

Тема 5. Культура Київської Русі

План теми:

I. Загальна характеристика періоду Київської Русі. Вплив християнства на розвиток давньоруської культури.

II. Культура Київської Русі як синтез язичництва та візантійського впливу.

1. Мова, писемність, освіта, наукові знання та література.
2. Містобудування й архітектура.
3. Скульптура, живопис, декоративно-прикладне мистецтво.
3. Музичне мистецтво.

Запровадження християнства на Русі та його роль у розвитку культури. Виникнення і поширення слов'янської писемності: кирилиця і глаголиця. Поява перших шкіл на Русі та розвиток освіти. Наука.

Розбудова держави за часів Ярослава Мудрого. Літописи. Іларіон «Слово про закон і благодать», «Повість минулих літ», «Слово о полку Ігоревім». «Руська правда». Створення першої бібліотеки.

Ослаблення великокнязівської влади. Боротьба Володимира Мономаха за єдність Русі. Причини і наслідки роздробленості Давньоруської держави.

Архітектура Київської Русі. Софійський собор у Києві, Золоті ворота. Храми та палацові споруди Чернігова, Переяслава, Галича та інших міст. Образотворче мистецтво: мозаїка, фреска, іконопис.

Література: 1, 6, 8, 13, 15.

Ключові слова: теоцентризм, дружинна культура, протоукраїнська мова, старослов'янська мова, кирилиця, глаголиця, софійська абетка, школа книжного вчення, монастирська школа, школа грамоти, годувальництво, житія, патерики, апокрифи, Псалтир, літописи, билини, дитинець, окольний град, посад, культова архітектура, оборонна архітектура, мозаїки, фрески, рельєфи, гаптування, колти, чернь, скань, зернь, перегород часта емаль, скоморохи, доместики.

Тема 6. Культура Галицько-Волинського князівства

План теми:

1. Історико-культурна ситуація в Галичині і на Волині в 12-13 ст.
2. Розвиток освіти і письменства в Галицько-Волинському князівстві.
3. Мистецтво Галицько-Волинської Русі. Пам'ятки княжого Львова.
4. Культурні зв'язки Галицько-Волинського князівства з іншими центрами Стародавньої Русі.

Галицько-Волинська Русь як політична й культурна спадкоємниця Київської Русі, перша етнічно українська держава. Особливості історичного і культурного розвитку Волині і Галичини (1199-1349 рр.). Посилення католицького впливу.

Міста Галицько-Волинського князівства як осередки духовної культури, центри літописання та книгописання. Визначні пам'ятки писемності Галицько-Волинської Русі.

Сказання, сімейні та родові хроніки, військові повісті.

Поширення освіти серед різних верств населення.

Архітектура Галицько-Волинського князівства. Становлення самостійних архітектурних традицій – галицької, волинської, київської, чернігівської, переяславської.

Розвиток образотворчого мистецтва. Вплив романського й готичного мистецтва. Визначні іконописні твори.

Музично-пісенне мистецтво. Ужиткове мистецтво: поєднання елементів язичницької та християнської символіки. Бронзові литі ікони, хрестики, кістяні ікони. Ювелірні вироби в техніці черні, скані (філіграні), емалі, зерні. Галицька кераміка, килимарство, різьбярство, вишивка.

Література: 1, 6, 8, 13, 15.

Ключові слова: Галицько-Волинська Русь, культурні зв'язки, Данило Галицький, Галицько-Волинський літопис, Галицька митрополія, княжий Львів, Галич.

Тема 7. Українська культура в епоху Відродження та Реформації

(XIV – XVI ст.)

План теми:

I. Суспільно-політичні та історичні умови в Україні XIV–XVI ст.

II. Українська духовна культура в період Відродження та Реформації XIV – XVI ст. як складова загальноєвропейських культурних процесів.

1. Розвиток освіти. Українські гуманісти.

2. Діяльність братств та культурно-освітніх осередків.

3. Полемічна література.

4. Розвиток книгодрукування в Україні. Острозька Біблія.

5. Архітектура та образотворче мистецтво, музична культура України періоду Відродження.

Автономна державність України у складі Литовської федерації. Посилення польських впливів на Україну. Українська шляхта та її участь у роботі сеймів, у державному управлінні. Зміцнення держави.

Виникнення братств у Львові, Острозі, Луцьку, Києві. Цехова організація. Об'єднання музикантів, художників, ремісників, аптекарів у професійні цехи. Самоуправління цехів.

Подальший розвиток культурних традицій Київської держави. Розвиток перекладної літератури. Обмежений розвиток світської літератури.

Навчання української молоді в європейських університетах: Краківському, Болонському, Падуанському, Сорбонні, Віттенберзькому та ін. Поширення гуманістичних ідей Відродження. Характеристика участі українців у латиномовних культуротворчих процесах.

Українські гуманісти епохи Відродження.

Заснування Острозької академії. Видатні викладачі академії.

Рукописне Пересопницьке Євангеліє (1556 – 1561 рр.) як пам'ятка української книжної культури.

Архітектура: ратуші, Успенська церква, Чорна Кам'яниця, Вежа Корнякта у Львові. Оборонні зразки замкової архітектури: Луцька, Кам'янець-Подільська, Збаразька, Крем'янецька фортеці, замок Острозьких та ін.

Розвиток друкарства. Видання 1491 р. книг «Октоїх», «Часослов» Видання 1574 р. книги «Апостол».

Друкар Іван Федоров. Острозька Біблія. Характерні риси живопису ренесансного стилю.. Декоративне оздоблення, різьба по дереву. Розвиток золотарської справи, книгодрукування, іконопису, ремесел з виготовлення прикрас, одягу тощо.

Музика. Українське мистецтво XIV – XVI ст. як спадщина художньої культури Київської Русі. Усна народна творчість. Думи. Історичні пісні, легенди, вірші.

Виникнення козацтва і Запорозької Січі. Запорозька Січ П. К. Сагайдачного. Роль козацтва у розвитку української культури.

Література: 1, 6, 7, 8, 15, 18.

Ключові слова: Люблінська унія, Брестська церковна унія, Ренесанс, реформація, гуманізм, гуманісти, братство, греко-слов'яно-латинська школа, колегія, полемічна література, ренесансний, готичний та романський стилі.

Тема 8. Феномен українського бароко (XVII - XVIII ст.)

План теми:

1. Особливості розвитку української культури др. пол. ХУІІ – ХУІІІ ст.
2. Реформування церкви та освіти у другій половині ХУІІ – ХУІІІ ст.
3. Роль Петра Могили у формуванні українського національного культурного середовища та відновленні культурних пам'яток Києва.
4. Наука у другій половині ХУІІ – ХУІІІ ст. Розвиток філософських ідей Г. Сковороди, Ф. Прокоповича.
5. Українська література та книгодрукування у другій половині ХУІІ – ХУІІІ ст.
6. Барокова архітектура та образотворче мистецтво у др. пол. ХУІІ – ХУІІІ ст.
7. Розвиток українського музичного та театрального мистецтва у другій половині ХУІІ – ХУІІІ ст.

Історичні та суспільно-політичні передумови розвитку української культури у другій половині ХУІІ – ХУІІІ ст. Розвиток гуманістичних та реформаційних ідей в Україні. Самобутні риси культури Козацької держави.

Особливості доби бароко. Світоглядні засади українського бароко. Роль Києво-Могилянської академії в розвитку української культури. Розвиток освіти та наукових знань в Україні у 2 пол. ХУІІ – ХУІІІ ст.

Філософсько-етичні погляди Г. Сковороди.

Особливості літературної діяльності в українській культурі доби юароко: козацькі літописи, полемічна література тощо.

Феномен козацького бароко в архітектурі та образотворчому мистецтві України.

Музична культура і театральне мистецтво культури українського бароко. Українське та західноєвропейське бароко: порівняльний аналіз.

Література: 2, 4, 5, 6, 8, 9.

Ключові слова: бароко, козацьке бароко, партесний спів, козацькі літописи, шкільна драма, вертеп, інтермедія, акровірші, раки, луни, фігурні вірші, думи, історичні пісні, іконостас, жовківський художній осередок, портретний живопис, мікрокосмос, макрокосмос, національний дух, національна ідея, самопізнання, символічний світ, споріднена праця, філософія серця.

Модуль ІІ

Розвиток української культури періоду Нової та Новітньої доби

Тема 9. Епоха просвітництва та романтизму в Україні (кін ХУІІІ ст. – пер. пол. ХІХ ст.)

План теми

1. Особливості розвитку освіти у ХІХ ст. Товариство «Просвіта».
2. Наука на українських землях у ХІХ ст. Праці з історії України. Наукове товариство ім. Т. Шевченка, його творчий доробок.

3. Нова українська література XIX ст. Становлення української фольклористики як науки.
4. Архітектура та містобудування в Україні у XIX ст.
5. Українське музичне та театральне мистецтво у XIX ст.
6. Розвиток українського живопису у XIX ст.

Українське національне відродження: поняття та періодизація. Розвиток освіти та науки у першій половині XIX ст. Відкриття та діяльність перших університетів. Кирило-Мефодіївське братство. Становлення нової української літератури.,

Архітектура, живопис та скульптура. Доба класицизму.

Культурно-просвітницький етап національного руху. Українофіли.

Громадівський рух і посилення репресій з боку царизму. Участь українців у польському повстанні 1863-1864 рр. в Україні. Валуєвський циркуляр. Емський указ. Криза громадівського руху. Діяльність російських народницьких груп в Україні. М. Драгоманов і зародження українського соціалізму. Революційно-демократичний рух.

Наука та освіта другої половини XIX ст.: історичні дослідження, розвиток українського мовознавства. Література критичного реалізму.

Особливості економічного розвитку Галичини, Північної Буковини, Закарпаття. Етноміграційні процеси. Особливості розвитку української культури на західноукраїнських землях. «Руська трійця». Перетворення Галичини на український П'ємонт.

Література: 1, 2, 4, 5, 6, 8.

Ключові слова: національно-культурне відродження, романтизм, класицизм, історіографія, народна творчість, нова українська література, нова літературна мова, народництво, громади, просвіти, Валуєвський циркуляр, Емський указ, громади, «Просвіти», Головна Руська Рада, «філософія серця», реалізм, позитивізм, соціалізм

Тема 10. Українська культура на шляху національного відродження (друга половина XIX ст. – перше двадцятиріччя XX ст.)

План теми

1. Особливості розвитку культури України на рубежі XIX –XX ст. Роль суспільно-політичного руху в процесі поширення української національної ідеї.
2. Демократичні тенденції розвитку освіти на початку XX ст.
3. Українська наука початку XX ст. Нові технічні відкриття, та їхнє впровадження в Україні.
4. Нові тенденції українського мистецтва на початку XX ст.. (неоромантизм, експресіонізм, авангард). Революційно-демократичний напрям в українській літературі.
5. Чинники розвитку культури України в 1917–1921 рр.
6. Мистецтво України 1917-1921 рр.: театр, музика, образотворче мистецтво та архітектура.

Наука та освіта другої половини XIX ст.: історичні дослідження, розвиток українського мовознавства. Громадівський рух. Репресивні заходи російського царату проти української мови. Література критичного реалізму.

Архітектура, живопис та скульптура. Утвердження стилю модерн. Поєднання елементів модерну та народної архітектури західноукраїнських земель в забудові Львова.

Образотворче мистецтво доби модерну.

Театр корифеїв. Українська музична школа XIX ст.

Особливості розвитку української культури на західноукраїнських землях. Освіта та наука. Львівський та Чернівецький університет. Створення та діяльність «Просвіт». Наукове товариство ім. Т.Г. Шевченка. Література.

Українська національно-визвольна революція. Піднесення національної самосвідомості українського народу. Послідовна політика українізації урядів УНР, Гетьманської держави, Директорії УНР.

Культурницька діяльність УЦР. Створення міністерства освіти. Українізація вищої школи. Відкриття краєзнавчих та історичних музеїв. Київське товариство охорони пам'яток старовини і мистецтва. Одеське товариство історії і старожитностей. "Просвіти".

Заснування Української академії мистецтв (1917 р.). Відкриття університетів у Києві та Кам'янці-Подільському. Заснування Державного українського архіву, Національної галереї мистецтв, Українського історичного музею, Української національної бібліотеки, Українського театру драми та опери. Відкриття Української академії наук (1918 р.).

Встановлення радянської влади. Кампанія з ліквідації неписьменності населення. Діяльність Всеукраїнської академії наук. Політика українізації. Відкриття українських освітніх та культурних закладів. Видання українською мовою літератури та преси. Пропаганда інтернаціоналізму та комуністичних ідей. Діяльність ВАПЛІТЕ. Активізація мистецького життя. Творчість театру Л. Курбаса "Березіль".

Література: 1, 5, 6, 8, 16.

Ключові слова: політика «культурної революції», «розстріляне відродження», модернізм, авангардизм, «Гарт», «Плуг», «Пролеткульт», «Ланка», ВАПЛІТЕ, неокласицизм, футуристи, символісти, неоромантики, модерн, необароко, конструктивізм, сталінський псевдокласицизм, експериментальний театр.

Тема 11. Українська культура у міжвоєнний період, роки Другої світової та Великої вітчизняної воєн (1920-1945)

План теми:

1. Основні тенденції культурного розвитку в 1920-і роки. Політика «українізації».
2. Розвиток освіти у 20-30-ті рр. ХХ ст. Кампанія з ліквідації неписьменності дорослих.
3. Розвиток науки у 20-30 рр. ХХ ст. Всеукраїнська академія наук.
4. Основні літературні течії 20-30 –х років ХХ ст. в Україні та їхні представники.
5. Театральне мистецтво та кінематограф, образотворче мистецтво та скульптура, музичне мистецтво України у 20-30 рр. ХХ ст.
6. Українські культурні діячі – жертви сталінського терору.
7. Стан української культури під час німецько-фашистської окупації.

Розвиток культури в епоху революційних подій 1917-1920 рр. Культурно-освітнє будівництво в добу Центральної Ради. Українська академія мистецтв. Культурна політика часів гетьманату. Українська академія наук та її діяльність. Культурні перетворення в перші роки радянської влади (1919 – 1920 рр.). Національне відродження 1920-х р.

Національно-культурна політика Радянської держави. Українізація. Ліквідація неписьменності. Освіта та наука. Реформа вищої освіти. Українська педагогічна наука. Антон Макаренко. Наукові дослідження. Всеукраїнська академія наук. Літературний процес. «Гарт», «Плуг». Неокласицизм. Неосимволісти. Музика. Театр. Лесь Курбас. «Березіль». Українське кіно. О. Довженко. Архітектура. Образотворче мистецтво.

Утвердження тоталітарного режиму. Згорання політики українізації. Початок винищення української творчої еліти. "Розстріляне відродження". Судовий процес над Спілкою визволення України. Масові арешти та репресії творчої інтелігенції. Самогубство М. Хвильового та М. Скрипника. Заборона Української автокефальної церкви. Нанесення нищівного удару по українській культурі внаслідок голодомору 1932 – 1933 рр.

Тотальна дискримінація української культури на західноукраїнських землях. Заборона міністерством Польщі вживання термінів "українець" та "український" (1923 р.). Заборона вживання української мови (1924 р.). Полонізація середніх та вищих навчальних закладів. Діяльність таємного Українського університету (1921 – 1925рр.). Наукове товариство ім. Т. Шевченка (НТШ) – головний осередок української культури.

Українська наука та культура в роки Другої світової війни. Здобутки української культури в другій половині 40-х – на початку 60-х рр.

Створення та ліквідація УАПЦ.

Література: 1, 2, 8, 15.

Ключові слова: ідеологізація культури, коренізація, ліквідація неписьменності, націоналізм, національна свідомість, нація, пролеткульт, розстріляне відродження, шовінізм.

Тема 12. Розвиток культури в УРСР (1945 – 1991)

План теми:

1. Відбудова матеріальної бази культури та ідеологізація культурного життя України у післявоєнний період (друга половина 40-х – першій половині 50-х рр. ХХ ст.).
2. Хрущовська «відлига» та її вплив на розвиток української культури.
3. Основні тенденції розвитку української культури у другій половині 60-х – першій половині 80-рр ХХ ст.
4. Розвиток освіти та науки у другій половині 60-х – першій половині 80-х рр. ХХ ст.
5. Період «перебудови» в Україні як передумова національного відродження української культури.

Здобутки української культури в другій половині 40-х – на початку 60-х рр. Боротьба з космополітизмом. Ждановщина. Боротьба з націоналізмом. Розвиток освіти та науки. Реформи освіти. Академія наук УРСР. Є. Патон, Б. Патон, М. Боголюбов, М. Амосов.

Початок десталінізації та демократизації суспільного життя в Україні. Зміна адміністративно-територіального устрою УСРР. Ліквідація ГУЛАГУ. ХХ з'їзд КПРС і Україна. Початок політичної реабілітації. Наростання опору десталінізації з боку консервативних сил. Усунення М. Хрущова від влади.

Розвиток народної освіти, науки та мистецтва.

Демократизація культурно-духовного життя в Україні. Науково-технічна революція. Суперечливість ідеологічних та культурних перетворень. Курс на «зближення і злиття націй». Посилення русифікації.

Розвиток освіти та науки. Запровадження обов'язкової середньої освіти. Поглиблення ідеологізації та денационалізації навчального процесу.

Доба "відлиги". Зародження опозиційного руху в Україні. Легальний та нелегальний спротив політиці русифікації та "злиття націй". "Шістдесятники". Причини появи та особливості дисидентського руху в Україні. Діяльність київського Клубу творчої молоді "Сучасник". «Українська робітничо-селянська спілка». Повернення із заслання 25 українських письменників. Невдала спроба відокремити літературу та мистецтво від політики.

Наростання дисидентського руху. Утворення Української Гельсінської спілки (УГС). Релігійне дисидентство. Боротьба за легалізацію Української греко-католицької церкви (УГКЦ). Посилення переслідувань опозиції наприкінці 70-х – на початку 80-х.

Українське поетичне кіно.

Архітектура та образотворче мистецтво. Театр.

Політика демократизації. Пробудження інстинкту національного мовно-культурного самозбереження. Відродження інтелектуальних і моральних цінностей.

Література: 2, 8, 13, 16.

Ключові слова: соцреалізм, соціалістичне будівництво, утилітаризм, конформізм, уніфікація, політичний терор, репресії, ізоляваність культури, дисидентський рух. шістдесятництво, «хрущовська відлига».

Тема 13. Культуротворчі процеси в Україні в умовах незалежності

План теми:

1. Основні напрямки відродження української культури на сучасному етапі. Актуальність мовного питання в умовах незалежності. Стан та проблеми розвитку сучасної освіти в Україні.
2. Здобутки науки й мистецтва України на сучасному етапі. Молодіжна та професійна субкультура.
3. Сучасна конфесійна ситуація в Україні.
4. Інтеграція української культури до загальноєвропейського та світового культурного простору.

Особливості соціокультурних процесів у незалежній Україні.

Основні чинники, тенденції та риси сучасної української культури.

Умови розвитку культури України. Зміни державної політики щодо мови. Закон про державну мову. Основи законодавства про культуру, їх практична реалізація. Розвиток освіти та науки. Демократизація освіти. Недержавні навчальні заклади. Реформування середньої освіти, застосування тестової перевірки знань. Реформування вищої освіти. Національна Академія наук України. Українська освіта і Болонський процес.

Література. Театр. Творчість режисерів-новаторів.

Музика. Українські композитори. Українські гурти «Океан Ельзи», «ВВ», «Скрябін». Українські виконавці. Музичні фестивалі.

Художня культура та її особливості.

Сучасне українське кіно. Феномен масової культури. Релігійне життя України в умовах незалежності.

Література: 7, 8, 11, 17.

Ключові слова: державна мова, , духовна свобода, космополітизм, мартирологів, менталітет, міжнародна асоціація українців, плюралізм, соціокультурна ситуація, традиції, діаспора.

Тема 14. Культурно-суспільне життя української діаспори

План теми:

План

1. Специфіка формування української діаспори.
2. Духовна консолідація українців у діаспорі.
3. Збереження етнонаціональної культури українцями в діаспорі.
4. Художня культура української діаспори.
5. Внесок української діаспори у розвиток сучасної української культури.

Українська діаспора як важливий прояв етнічної ідентичності. Міграційні хвилі в історії української еміграції: трудова, політична, інтелектуальна, економічна.

Творчість представників української еміграції ХХ ст. Діяльність Українського вільного університету у Відні. Чеський "золотий" вік української діаспори. Створення Музею визвольної боротьби України в Празі. Заснування у США Української національної асоціації. Видання газети "Свобода" та "Українського тижневика". Створення Наукового товариства ім. Т.Шевченка та Української академії мистецтв та науки. Встановлення у Вашингтоні пам'ятника Т. Шевченку (1964 р.). Відкриття трьох українських кафедр у Гарвардському університеті (1970 р.). Діяльність Гарвардського українського дослідного інституту під керівництвом О. Прицака. Заснування в Канаді інституту українських студій (1976 р.). Опублікування "Енциклопедії України". Створення в Парижі української бібліотеки ім. С. Петлюри. Діяльність у м. Сарсель Наукового Товариства ім. Т. Шевченка. Творчість українського історика І. Борщака. Видання "Енциклопедії українознавства". Відкриття Українського католицького університету в Римі (60-ті рр. ХХ ст.) Заснування в Австралії молодіжних організацій "Пласт", "СУМ", філіалу НТШ, Жіночої асоціації.

Зв'язки зі східною та західною українською діаспорою. Наукові центри і науковий доробок вчених діаспори з дослідження українознавства і народознавства. Допомога в осягненні рідної літератури. Книгообмін. Мистецькі зв'язки України із зарубіжними країнами. Міжнародні культурні зв'язки. «Релігійний ренесанс». Сучасні проблеми в духовній культурі: поліконфесійність, розкол православ'я. Деструктивні тенденції в культурній сфері. Позитивні тенденції.

Література: 8, 10, 20, 21.

Ключові слова: етнічна ідентичність, українська діаспора, консолідація українців, еміграційні хвилі, етнонаціональна культура.

Тема 15. Провідні тенденції розвитку сучасної світової культури та їх прояви в сучасній українській культурі

План теми:

1. Специфіка культури індустріального та постіндустріального суспільства. Постмодернізм.
2. Масова та елітарна культура.
3. Вплив глобалізаційних процесів на культуру сучасного світу.
4. Поєднання традиціоналізму та інноваційності як перспектива гармонійного розвитку культури.

Три стадії розвитку цивілізації: доіндустріальна, індустріальна та постіндустріальна. Характеристика культури індустріального та постіндустріального суспільства. Чинники формування культури модерну. Модернізм як художньо-естетична система. Постмодернізм як історично новий тип культури: визначення, ознаки, принципи. Х. Йонас про технологічну цивілізацію. Історія українського постмодернізму. Напрямки розвитку сучасної культури.

Поняття масової та елітарної культури. Проблема «людина – маса». Проблема виховання художніх смаків.

Глобалізація як складне та багатовимірне явище. Ключові характеристики глобалізаційного процесу. Позитивні й негативні впливи глобалізації на національні культури.

Література: 8,10, 20, 21.

Ключові слова: модернізм, постмодернізм, масова культура, елітарна культура, глобалізаційні процеси, традиціоналізм, новаційність, самобутня культурна ідентичність, культурний плюралізм.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання	<p>ПРН-14. Уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення.</p> <p>ПРН-24. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ПРН-25. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.</p>
-------------------------------	---

ОЦІНЮВАННЯ

Форми поточного та підсумкового контролю		Поточний контроль – 70 балів Проміжний контроль – 15 балів Підсумковий контроль – (іспит) – 15 балів	
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ			
Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамен).			
Підсумкові бали навчальної дисципліни		=	Загальна кількість балів (перед + Кількість балів за підсумковим контролем) підсумковим контролем
ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення

90-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
80-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками.
75-79		C	«Добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
65-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками.
60-64		E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки.
21-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота що потребує доробки
1-20		F	«Безумовно незадовільно» теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення

			якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки
--	--	--	---

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Історія української культури: Навч. посіб. / О. Ю. Павлова, Т. Ф. Мельничук, І. В. Грищенко; за ред. О. Ю. Павлової. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – 368 с.
2. Історія української культури. Конспект лекції за темою: “Сутність та специфіка культури”. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – 31 с.
3. Історія української культури: конспект лекцій. – Донецьк: Технопак, 2012. – 99 с.
4. Історія української культури: курс лекцій / О.В. Ліхолат, П.А. Діхтяр, С. Ю. Боева та ін. / під заг. ред. д. іст. н. С. О. Костильової. – К.: НТУУ «КПІ», 2016.
5. Історія української культури. Курс лекцій для студентів усіх спеціальностей ОС «Бакалавр» денної та заочної форм навчання / проф. Ю.С.Сабадаш, доц.Ю.М.Нікольченко, доц. Л.Г.Дабло; За заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 230 с.
6. Історія української культури: підручник; за ред. Л.В. Анучиної, О.А. Стасевської, О.В. Уманець. – Харків, Право, 2012. – 367 с.
7. Історія української культури: словник термінів і персоналій. – Харків, Право, 2012. – 237 с.
8. Кордон М.В. Історія української культури. – Київ. Просвіта, 2017. – 336 с.
9. Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад. : О. В. Булдакова. – Краматорськ : ДДМА, 2012. – 190 с.
10. Костилева С.О. Історія української культури. Хронологія основних подій. – К.: НТТУ “КПІ”, 2011. – 63 с.
11. Крижановська Н. Є., Нефьодов Д. В. Історія української культури: навчально-методичний посібник / Н. Є. Крижановська, Д. В. Нефьодов. – Херсон: Грінь Д.С., 2015. – 200 с.
12. Левицька Н.М. Історія України. Україна в світі: історія і сучасність: навчальний посібник / Н.М. Левицька. – рек. МОН 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: Кондор, 2012. – 424 с.
13. Новікова Ю.Н. Історія української культури. Українознавство. Українська етнокультура: навч. посіб. для студентів ВНЗ. – Донецьк: Донбас, 2012. – 149 с.
14. Павлова О., Мельничук Т. Історія української культури. – Київ. Центр навчальної літератури, 2019. – 340 с.
15. Хома І. Я. Історія української культури: навч. посібник / І. Я. Хома, А. О. Сова, Ж. В. Мина; за ред. І. Я. Хоми. Друге видання, доповнене. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 356 с.
16. Шейко В.М. Історія української культури: навч. посіб. / В.М. Шейко, В.Я. Білоцерківський. – К.: Знання, 2016. – 259 с.

Допоміжна

1. Висоцький О.Ю. Історія української літератури: навчальний посібник. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2014.
2. Глушкова Н.М. Історія української культури: конспект лекції. – Одеса.: ТЕС, 2012. – 150 с.
3. Зарішняк І.М., Творун С.О. Історія української культури: навч. посіб. – Вінниця: Едельвейс і К, 2011. – 326 с.
4. Історія світової та української культури. Кредитно-модульний курс: навч. посібник. – Харків, НФаУ: Золоті сторінки, 2012. – 520 с.
5. Огієнко І. Українська культура: коротка історія культурного життя українського народу. К.: ЦУЛ, 2019. – 141 с.

13. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://history.franko.lviv.ua> – довідковий сайт
2. <http://ukrknyga.at.ua> – безкоштовна бібліотека української літератури
3. <http://litopys.org.ua> – сайт, на якому зібрані першоджерела, а також наукова література в галузі української культури та історії.
4. <http://www.history.org.ua> – сайт інституту історії України НАН України
5. <http://www.filosof.com.ua/> – Інститут філософії ім. Г. Сковороди
6. <http://www.pamjatky.org.ua> – український пам'яткоохоронний ресурс
7. <http://www.etnolog.org.ua> – сайт інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України
8. <http://www.nbuv.gov.ua/node/554> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, каталоги
9. <http://ucf.kiev.ua/> – Український культурний фонд